

Miran Aplinc

Miran Aplinc je kustos Muzej usnjarstva na Slovenskem, enota Muzeja Velenje. Zanima ga raziskovalno delo, že nekaj let raziskuje lokalno zgodovino Šoštanja in Šaleške doline v povezavi z gospodarstvom, industrijsko dediščino in nosilci razvoja v tem času. Tudi sicer ga zanima povezava zgodovine in tehnične kulturne dediščine, pri čemer je Šoštanj v okviru industrializirane Šaleške doline in širše zelo zanimiv. Zaradi aktivnega raziskovalnega dela je leta 2003 sodeloval v iniciativnem odboru za ohranitev tehniške kulturne dediščine bivše Tovarne usnja Šoštanj, ki je deloval pod okriljem Zavoda za kulturo Šoštanj. Nova spoznanja je večkrat objavljajl v lokalnem časopisju, Časopisu za zgodovino in narodopisje in v celjski Zgodovini za vse. Leta 2005 je napisal samostojno monografijo z naslovom Vošnjaki industrialci iz Šoštanja. V letu 2005 je preko Zavoda za kulturo Šoštanj aktivno sodeloval tudi v Projektni skupini za ustanovitev Muzeja usnjarstva Slovenije z nalogo zbiranja premične kulturne dediščine s področja usnjarstva. Delo je koordiniral Tehniški muzej Slovenije. Rezultat skupnega dela projektne skupine je publikacija Vsebinske zasnove muzeja usnjarstva Slovenije.

Od leta 2011 je predsednik Šaleškega muzejskega in zgodovinskega društva, v okviru katerega pripravljajo predavanja in druge dejavnosti. Je avtor znanstvene monografije Letalstvo v Šaleški dolini, ki je izšla 2016.

Pod mentorstvom izr. prof. dr. Andreja Studena je leta 2017 na FF Univerze v Ljubljani uspešno zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom Gospodarski in socialni razvoj Šoštanja od konca 19. stoletja do 2. svetovne vojne in s tem pridobil naziv doktorja znanosti.

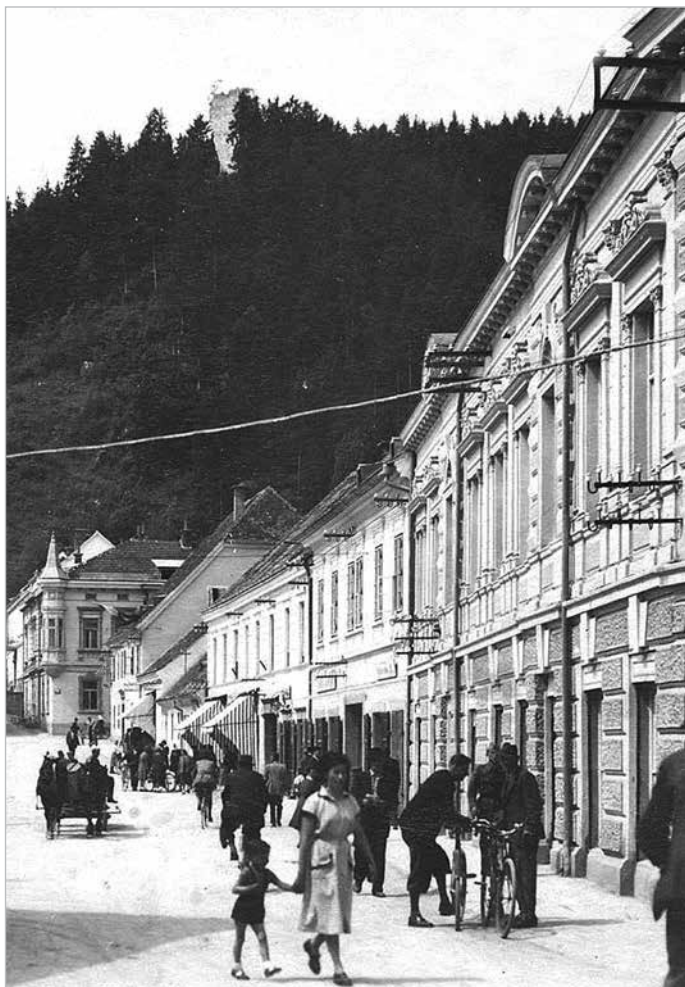
OD HIŠNIH ŠTEVILK DO ULIC IN TRGOV V ŠOŠTANJU

Povzetek

Ob spoznavanju mesta ne moremo mimo njegove preteklosti in značaja, ki mu je dan. Mestne ulice, trgi, zelene površine in javni prostori predstavljajo njegovo preteklost in življenje. Njegovi predvsem starejši prebivalci še znajo povedati, da je Šoštanj mesto z vonjem po usnju. Vendar se danes po ukinitvi industrijske proizvodnje usnja ta značaj ne čuti več, vse bolj pa prihajajo do izraza novi dejavniki. Prometne poti odražajo prostor, krajevna imena, zgodovinske dogodke, osebnosti itn. Razlogov, zakaj so bili izbrani, ne poznamo, kljub temu pa nam danes omogočajo orientacijo za gibanje po mestu, pošti pa pregledno dostavo pošilk.

Poimenovanje šoštanjskih ulic zajema prvotno numeracijo: prvo poimenovanje leta 1931, preimenovanje v času okupacije in vnovično poimenovanje leta 1953 ter spremembe do današnjega časa. Vrednotenje dosedanje prakse poimenovanja ima namen oceniti stanje, torej kako načini poimenovanja predstavljajo našo preteklost in sedanost, povezanost mesta v širšem prostoru.

Od druge polovice 19. stoletja je bil Šoštanj gospodarsko in upravno središče Šaleške doline. V dvajsetem stoletju je z razvojem premogovništva in splošno industrializacijo omenjeno vlogo vse bolj prevzemalo in končno prevzelo Velenje. Razvoj se je ustavil in mesto je zaradi intenzivnega razvoja

Šoštanjski glavni trg v času med obema svetovnima vojnama

premogovništva izgubljalo prostor in z njim ulice in stavbe. Ta trend je bil zaustavljen šele pred nekaj leti. S podelitvijo mestnih pravic leta 1911 so v Šoštanju prvič nastali pogoji, ki so omogočali poimenovanje ulic in trgov, vendar se je to zgodilo šele dvajset let kasneje. Leta 1931, v času gospodarske krize

in županovanja dr. Frana Mayerja, je uspela izgradnja prvega javnega vodovoda, ob tem pa je prišlo tudi do prvega poimenovanja ulic in trgov. Imena so bila izbrana po pomembnih osebnostih slovenske, jugoslovanske in kulturne zgodovine, ki so bila med okupacijo spremenjena. Po koncu 2. svetovne vojne so bila nekatera poimenovanja izbrana po padlih borcih partizanskega gibanja, revolucionarjih, komunistih in narodnih herojih. Poimenovanja so se z nekaterimi spremembami ohranila vse do danes.

Ledinska imena

V vsakem naselju je prebivalstvo poimenovalo območja in komunikacije s posebnimi imeni. Nekatera poimenovanja imajo osnovo v značilnostih, legi, osebnostih, pomembnih objektih, rokodelcih itn. Vse do dvajsetega stoletja je bilo poimenovanje trških predelov v domeni prebivalstva. Od tod izhajajo najstarejša ledinska imena.

Kakor drugod na Slovenskem, je imel tudi trg Šoštanj predele, ki so imeli posebno poimenovanje, vendar je trško ozemlje obsegalo širše območje kot sam trg. Po Hriberniku je leta 1575 trško ozemlje potekalo med črto od Zorka preko izliva Topolšice (Toplice), Sraleta, preko vrhov Široko in Gorice do Velunje ter od tod preko Lokovice spet do Zorka. Ozemlje je bilo označeno z mejniki, ki so imeli tri črke GMS (Gemeinde Markt Schoenstein). O trškem ozemlju je v župnijsko kroniko 1872 Lavrencij Vošnjak zapisal, da so pred 1848 obhod opravili vsako sedmo leto na 1. maja. S tem namenom so se iz trga odpravili sodnik in asistenca z zastavo in helebardo do Podhrastnika (prvi mejnik), mimo Sraleta in Poštajnerja v Ravne (drugi mejnik), skozi kovačnico marovškega kovača, mimo Lepa in skozi gozd pod Plešejem (tretji mejnik), v Družmirje pri Miklavu (četrti mejnik) in naprej čez Tamšetov travnik do Pake (peti mejnik). Pot so nadaljevali proti Klancjurju, Hlišu, Ostrožniku, Vrhovniku, Pušniku in v Penk, vse do Podhrastnikovega kozolca, kjer jih je čakalo okrepčilo. Trško ozemlje je bilo večje, kot je bilo ozemlje

občine v drugi polovici 19. stoletja (181 hektarov) in večje od ozemlja katastrske občine (282 hektarov).¹

Znano ledinsko ime zunaj ožjega trga je **Tičnica**, kjer je bila v začetku 20. stoletja postavljena ubožna hiša. Manj znano ime je **Kopčnik** (Skopšnik), to je predel na levi strani Pake, na katerem je bila usnjarna. Zunaj trga proti severu je območje imenovano **Metleče**, ki je to poimenovanje ohranilo vse do danes. **Ograja** je bilo območje zunaj ožjega trga od Metleč v smeri proti Goricam, kjer so tržani pasli živino. Pašniki so bili ograjeni, zato je bila po teh ograjah poimenovana tudi nekdanja gostilna Ograjšek. Ledinsko ime **Gorica** priča o legi vinogradov na pobočju Goric v preteklosti.² Pod Goricami s severozahodne strani ob cesti proti Ravnam so bile **Gavge**, kjer naj bi po izročilu stale trške vislice. To trditev potrjuje označba na karti jožefinskega vojaškega zemljevida.³ Območje pod cerkvijo sv. Mohorja in Fortunata je imelo ime **Hof**, naprej pod hribom je bila **Podhoja**, tako pa je bil poimenovan tudi hrib. **Pušnik** je kmetija na hribu Lokovica nad sotesko Penk, mimo katere je vodila trška meja.⁴ **Reber** je bil hrib proti Lokovici,⁵ danes poimenovan tudi Vrhovnikov hrib. Na vojaškem zemljevidu pa je bila Reber konec 18. stoletja imenovana kot **Rudo**. Na ravninskem delu najdemo zapis **Schmelz Hütten**, kar predstavlja topilnico. Drugih

¹ Hribernik, Franc, in Ravnikar, Tone (ur., avtor dodatnega besedila): Mesto Šoštanj – zgodovinski opis. Šoštanj: Občina Šoštanj, 1998, str. 173–175.

² Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 164.

³ Grabnar, Marija in Rajšp, Vincenc: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Karte, 5. zvezek. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Arhivi Republike Slovenije, 1999, sekcija 163; Grabnar, Marija, in Rajšp, Vincenc: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Opisi, 5. zvezek. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Arhivi Republike Slovenije, 1999, sekcija 163, str. 41–60.

⁴ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 173–175.

⁵ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, franciscejski kataster Šoštanj, 1825; Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 164.

podatkov o tem ni najti.⁶ **Polje** je bilo območje na desnem bregu Pake vse do kasneje zgrajene železniške postaje.⁷ Predel na desnem bregu Pake pred trgom je imel ime **Prode** (Kajuhov dom), območje ob Paki pa **Pobrežje**,⁸ predel na levi strani Pake, kjer je danes elektrarna, pa **Loke** (Kurje Loke).⁹ **Sejmišče** je predel, kjer je bil nekdaj znameniti šoštanjski bazen in zdravstveni dom. Eno od starejših poimenovanj je tudi **Studenice**, ki ga spoznamo v kupnem pismu leta 1788, v katerem je omenjeno, da je Josip Woschnak od Bartolomeja Toterja kupil posest s hišo z inventarjem, delavnico in usnjarskim jusom na Studenicah.¹⁰ Danes tega poimenovanja ni več, predvidoma pa je bil to predel ob Paki, kjer je bila kasneje usnjarna. Druga možnost pa je predel ob potoku, ki priteče iz pobočja hriba pod Pustim gradom in je še danes poimenovan Studenec, saj naj bi ob pomanjkanju ponujal stalen vir hladne vode. Ob tem potoku je bila tudi ena od obeh usnjarskih delavnic (Toter).

Pomemben mejnik v razvoju trga Šoštanj (mestnega jedra) je bil prav gotovo požar leta 1734, ki je upepelil šoštanjsko graščino Amsthaus.¹¹ Požar je prisilil njene prebivalce, da so se preselili v nekdanjo kaščo, imenovano Thurn.

Posledice požara so bile tako hude, da se je s tem pričela preusmeritev trškega razvoja. Že od začetka 19. stoletja je bilo

⁶ Grabnar, Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Karte, 5. zvezek, sekcija 163; Grabnar, Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Opisi, 5. zvezek, sekcija 163, str. 41–60.

⁷ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, franciscejski kataster Šoštanj, 1825; Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 164.

⁸ MV, Zalar, Spomini na preteklo dobo, 1. zv., str. 82–83.

⁹ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, franciscejski kataster Šoštanj, 1825; Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 164.

¹⁰ SI_ZAC, Družina Woschnagg, AŠ 1, Kupno pismo 14. februar 1788.

¹¹ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis; Koren Božiček, Milena: Umestnostnozgodovinski oris mestnega jedra in ostalih objektov v Šoštanju. V: Ravnikar, Tone (ur.): Prispevki k zgodovini Šaleške doline. Šaleški razgledi 2. Titovo Velenje: Kulturni center Ivan Napotnik, 1989, str. 134–169, 134–142.

težišče razvoja naselbine preneseno na stavbni črti objektov od nekdanjega prostranega graščinskega dvorišča. Ob tržnem prostoru so bile nanizane pomembnejše trške stavbe. Sredi trga je vsaj že sredi 18. stoletja nastala stavba magistrata, povezana v strnjeno pozidan niz hiš. Podoben niz hiš je nastal tudi na nasprotni strani trga. Prostornost trga je kasneje omogočila gradnjo reprezentančnih trških hiš, sodišča, davkarije in pošte, kar je deloma vidno na Kaiserjevi suiti iz srede 19. stoletja.¹² Iz enovitosti trških stavb sta na dvignjenem mestu izstopali grajska stavba in cerkev sv. Mohorja in Fortunata. Prometne razmere so trgu narekovale manjše število cest in poti, tržne razmere pa položaj trga, najvažnejšega dela srednjeveškega trga. Zaradi zahtev varnosti je bil trg v celoti obzidan, vendar se njegov obseg ni spreminjal vse do konca 18. stoletja, ko je obzidje začelo izginjati. Znotraj trga so bila na praznih površinah oblikovana dvorišča. Hišne meje so potekale vzdolž gospodarskih površin. Razporeditev obrtnih dejavnosti v trgu je bila praktična glede na dejavnost.¹³ Obrtno in trgovsko poslovanje je prioriteto postavljalo vsakdanje pridobivanje življenjskih dobrin v dvorišča in kasnejše vrtove.¹⁴ Prečna slemenitev stavb je bila presežena in je potekala vzporedno s trgov ali ulico.¹⁵

Glavni trg je imel sramotilni steber še vse do leta 1857, ko je bil odstranjen in predelan v portalna stebra kapla-

¹² Kaiser, Joseph Franz: Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov in dvorcev (Stara Kaiserjeva suita 1824–1833). Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl, 1999; Curk, Trgi in mesta na slovenskem Štajerskem, str. 223–230.

¹³ Stopar, Ivan: Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji, med Solčavskim in Kobanskim: občine Mozirje, Velenje, Slovenj Gradec, Ravne, Maribor – Ruše. 4. knjiga, Ljubljana: Viharnik: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1993, str. 75–78.

¹⁴ Curk, Jože: Delež italijanskih gradbenikov na Štajerskem v 16. in 17. stoletju. V: Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta, l. 7 (1965), str. 37–72, str. 58.

¹⁵ Avguštin, Cene: K problematiki meščanske stanovanjske kulture v 16. in 17. stoletju na Gorenjskem. V: Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta, l. 7 (1965), str. 93–106, 94.

nije pri župnišču sv. Mihaela.¹⁶ Sredi trga je bil na mestu, do koder je segla voda po hudi poplavi v 80. letih 19. stoletja, postavljen zidan križ.¹⁷ Na jožefinskem vojaškem zemljevidu (1763–1787) in kasnejšem Franciscejskem katastru (1825) na tem mestu ni zapisa o podobnem znamenju.¹⁸ Od konca 19. stoletja je bil po vzoru drugih mest v trškem prostoru postavljen kip Marije. V zvezi z njim je bilo v preteklosti precej nejasnosti in interpretacij tudi v kolektivnem spominu. Po Francu Hriberniku je reka Paka oktobra leta 1887 po štirinajstdnevnih nalivih močno narasla, tako da je bil promet med Družmirjem in Šoštanjem za več dni zaustavljen in je bilo mogoče priti v trg le s čolnom in na konju. Voda je napravila veliko škode, saj je v spodnjem delu trga tekla skozi okna hiš. Po poplavi naj bi na mestu, do kamor je segala voda, postavili kip Marije, ki naj bi varovala trg pred podobnimi ujmami.¹⁹ To mnenje je prevladovalo vse 20. stoletje. Postavitev kipa je povezana z drugim prav tako pomembnim dogodkom, ki ga navajamo v nadaljevanju. Ob birmi 14. junija 1892 je bil na mestu starega, zidanega in menda že poškodovanega križa postavljen nov kip Marije, stoječ na stebru in kvadratnem podstavku,²⁰ na katerem je bil napis »Zur Ehre Gottes gewidmet von Franz und Maria Woschnagg 1892.«²¹ Marijin kip

¹⁶ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 176–177.

¹⁷ Südsteierische Post. Schönstein, l. 12, 2. julij 1892, št. 62, str. 2.

¹⁸ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, franciscejski kataster Šoštanj, 1825; Grabnar in Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Opisi, 5. zvezek, str. 45–46. Primerjava.

¹⁹ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 201.

²⁰ Südsteierische Post. Schönstein, l. 12, 2. julij 1892, št. 62, str. 2. Marijin kip, postavljen na steber, je ob tej priložnosti doniral tovarnar Franz Woschnagg in žena Marija.

²¹ Domovina. Iz Šoštanja l. 2, 2. julij 1892, št. 34, str. 147. Iz finega marmorja izdelani okrasni steber z Materjo božjo, tako imenovani »Woschnaggov steber«, ki ga je tovarnar g. Woschnagg dal postaviti na svoje stroške. Avtor članka je zapisal, da je doniral dva tisočaka v čast Bogu in Materi božji, o čemer priča napis.

je izdelala delavnica graškega kamnoseka Franza Greina.²²

Franciscejski kataster

V drugi polovici 18. stoletja so deželo zaradi boljše uprave razdelili na okrožja – kresije,²³ ki so imela upravno in sodno funkcijo, znotraj pa so delovali tudi zemljiški uradi. V franciscejskem katastru so na karti vpisane tudi hišne številke.²⁴

V duhu razsvetljenstva in modernizacije habsburških dednih dežel je bil prvi poskus narejen s *terezijanskim katastrom*, ki pa je bil samo popis zemljišč in je določal davčno odmero zelo pavšalno, ne glede na njihov obseg, kvaliteto in donosnost. Zaradi neobjektivnosti terezijanskega katastra, ki je še vedno ločeval dominikalno in rustikalno zemljo, je Jožef II. s patentom ukazal uvedbo enotnega davčnega sistema.²⁵ Glavna pridobitev jožefinskega katastra, ki je bil izdelan v štirih letih, je bila vzpostavitev katastrskih občin kot temeljnih davčnih enot, zemljišča so bila izmerjena na terenu in natančneje razdeljena po namembnosti in donosu, ne glede na osebo, po načelu splošne in enake obdavčitve. Na čelu katastrske občine je bil župan (Richter, Oberrichter) in tudi odbori, ki so predstavljali prvi zametek avtonomne občinske uprave.²⁶

²² Poles, Rok: Internetno brskanje. V: List: revija za kulturna in druga vprašanja občine Šoštanj in širše – Kulturni listi, leto XXI, št. 18, september 2016, str. 14. Povzeto po Grazer Volksblatt, 16. julij 1893, priloga.

²³ Štajeska je bila deljena med Mariborsko in Celjsko kresijo.

²⁴ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, franciscejski kataster Šoštanj, 1825.

²⁵ Patent Jožefa II. 1785. Sledila je katastrska izmera celotne monarhije. Rezultat: jožefinski kataster.

²⁶ Korošec, Branko: Naš prostor v času in projekciji, Geodetski zavod SR Slovenije, Ljubljana 1979, str. 149. Mestne odbore je pod nadzorom kresijskega organa izvolil magistrat, ki pa so ga lahko sestavljali oni s potrebnimi kvalifikacijami.

Pomemben vir podatkov predstavljajo jožefinski vojaški zemljevidi,²⁷ ki kot prvi zemljevidi ozemlja na Slovenskem vendarle prinašajo le osnovne podatke. Splošna podoba Šoštanja prikazuje trg in okoliško povsem agrarno in gozdno pokrajino. Mostovi in ceste so opisani zaradi premikov vojaštva, ki bi jih lahko nastanili v trdne hiše, opisane kot hiše v trgu. Posebno težavo predstavljajo tudi nedosledno zapisana zemljepisna imena.²⁸

Franc I. je po modificiranem davčnem sistemu Leopolda II. želel skupen in stabilen katastrski sistem, kot je bil to pred tem že namen Jožefa II. Dela so začeli leta 1810. Franciscejski kataster je bil izdelan po temeljiti pripravi, zato je tudi najbolj dodelan in predstavlja izjemen rezultat takratnega avstrijskega zemljemerstva.²⁹ Mape so davčni dokument z natančno vrisanimi mejami katastrskih občin, stavbnih in zemljiških parcel in ne predstavljajo konfiguracije zemljišča, kljub temu pa so vrisane ceste, stavbe, cerkve in pokopališča itn. V barvnih mapah so z barvami kategorizirane stavbe, ceste, zemljišča itd. Po legendi zidano hišo predstavlja karmin rdeča barva, lesena je bila obarvana rumeno, stavbišča, na katerih so stale stavbe, so označene s črnimi številkami, zemljiške parcele pa z rdečimi številkami. Nadalje so bili travniki označeni z zeleno, vrtovi s temno zeleno, njive z rumeno, gozdne površine pa s temno sivo barvo. Geografska imena so zapisana v deželni jeziku (ledinska imena). Ohranjena so imena davčnih zavezancev, imena zemljišč, naselij, hribov, vod, pokrajine, cest, znamenj. Spremembe so kasneje vna-

²⁷ Po ukazu Marije Terezije 1763, vendar je poimenovan po Jožefu II., ki je od 1765 prevzel vodstvo nad vojsko. Zemljevide so risali vojaški kartografi.

²⁸ Grabnar, Rajšp: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Karte, 5. zvezek, sekcija 163; Grabnar, Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Opisi, 5. zvezek, sekcija 163, str. 41–60.

²⁹ Kataster je urejen po deželah, kresijah in leta 1785 določenih katastrskih občinah. Sestavljen je iz dveh delov: opisni z zapisniki in sezname posestnikov, popisi dohodkov zemljiških parcel, opisom mej katastrske občine itn. Drugi del je grafični in vsebuje katastrske mape, kopije map, skice in mape s kasnejšimi popravki.

šali v rektifikacijske mape. Katastrske občine so bile osnova upravne občine, uveljavljene po letu 1848.

Franciscejski kataster je bil za Štajersko izdelan v letih med 1818–1828 in je začel veljati 1847.³⁰ Leta 1829 je bila ukinjena Dvorna komisija in oblast je prevzela Centralna direkcija za katastrsko izmero do leta 1848, ko je bil kataster pridružen oddelku za davke v okviru Ministrstva za finance in 1865 pod Generalno direkcijo za zemljiški kataster. V naslednjih letih so bile izvedene reambulacije, vendar, kot bomo videli v nadaljevanju, hišnih številk niso spreminjali.³¹

Seznama hišnih številk po prvem hišnem številčenju 1770/71,³² to je dodelitvi konskripcijskih številk, ni najti, zato se moramo zanašati na dosegljive podatke. Glede na franciscejski kataster iz leta 1825 in kasnejše posodobitve, zapisnike duš, Janischev *Leksikon Štajerske*,³³ Schmutzov *Leksikon Štajerske* in uradna štetja prebivalstva³⁴ v Habsbur-

³⁰ Patent Franca I., 23. decembra 1817.

³¹ Vilfan, Sergej: Pravna zgodovina Slovencev od naselitve do zloma stare Jugoslavije, Ljubljana 1961, str. 371–380; Golec: Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja kot vir za stavbno, gradbeno in urbanistično zgodovino slovenskega ozemlja. V: Arhivi, 33, 2010, št. 2, str. 339–396, 366.

³² Golec: Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja kot vir za stavbno, gradbeno in urbanistično zgodovino slovenskega ozemlja, str. 347.

³³ Janisch, Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark. Bd. 3, str. 848–851; Studen, Andrej: Moderni Avstrijski popisi prebivalstva 1857–1910. V: Šterbenc Svetina, Barbara (ur.), Kolenc, Petra (ur.), Godeša, Matija (ur.): Zgodovinski pogledi na zadnje državno ljudsko štetje v avstrijskem Primorju 1910. Ljubljana: Založba ZRC, 2012, str. 25–36, 29; Studen, Andrej: Uvedba modernih popisov prebivalstva. V: Cvirn, Janez (ur.): Slovenska kronika XIX. stoletja. Knj. 1: 1800–1860. Ljubljana: Nova revija, 2001, str. 443–444, 443.

³⁴ Orts-Repertorium des Herzogthumes Steiermark auf Grundlage der Volkszählung vom 31. 12. 1869 bearbeitet. Graz: k. k. statistischen Central-Commission, 1872, str. 128–131; Obširen imenik krajev na Štajerskem. Wien: c. kr. Statistična centralna komisija, 1883, str. 256–259; Janisch, Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark. Bd. 3, str. 848–851; Specijalni repertorij krajev na Štajerskem: na novo predelan po rezultatih popisa ljudstva dne 31. decembra 1890. Wien: c. kr. Centralna statistična komisija, 1893, str. 358–363; Gemeinden Ortshaften Derzeichnik, Obersteiermark III. Graz: 1900; Specijalni krajevni repertorij avstrijskih dežel, ▶

ški monarhiji, je mogoče rekonstruirati prvotno numeracijo hišnih številka za Šoštanj. Kataster je sestavljal grafični del in spisni del, ki je vseboval abecedni seznam lastnikov zemljišč, izkaz rabe zemljišč, opis meje, seznam stavbnih parcel in seznam zemljiških parcel. Za raziskavo sta zanimiva grafični del in pisni del (*Bauparcellen Protokoll der Gemeinde Schönstein, Bezirk Schönstein*), saj vsebujeta podatke o hišnih številkah.³⁵

Leta 1822 je bilo v trgu Šoštanj 78 hiš in 424 prebivalcev.³⁶ Po zapisniku duš je imela Graščina Thurn številko 1 (Dominium Schönstein), Arresthaus pa številko 2, ki so jima sledile ostale številke v katastrski občini.³⁷ Primerjava s franciscejskim katastrom 1825 kaže, da je bila večina zidanih stavb v Glavnem trgu (Hauptplatz 755/1), ki so ga, gledano od mosta iz spodnjega dela trga, na levi obkrožale hiše št. 43 (Johan Cehner), št. 22 (Anton Eder), št. 21 (Johann Schwarz), št. 20 (Franz Mörtl), št. 19 (Magistrat, stavbna št. 88), št. 18 (Anamarija Leeb), št. 17 (Johan Tausen), št. 16 (Anton Sholn), št. 15 (Wolf) in št. 14 (Franz Schwab) v zgornjem delu trga. Na desni strani trga so bile hiše številčene iz zgornjega dela trga vogalna hiša št. 62 (Benedikt Mesner), št. 61 (Franz Mesner), št. 60 (Franz Schmid), št. 59 (Franz Schmid), št. 58 (Johann Totter), št. 57 (Johann Valenzi), št. 55 (Franz Tlaker), št. 54 (Mihael Woschnak) in št. 108 (Gemeinde) v spodnjem delu trga pri lesenem mostu čez Pako.

Stavbne parcele so bile oštevilčene v črni barvi. Med stavbami v trgu izstopa št. 19 (trški magistrat), v karti obar-

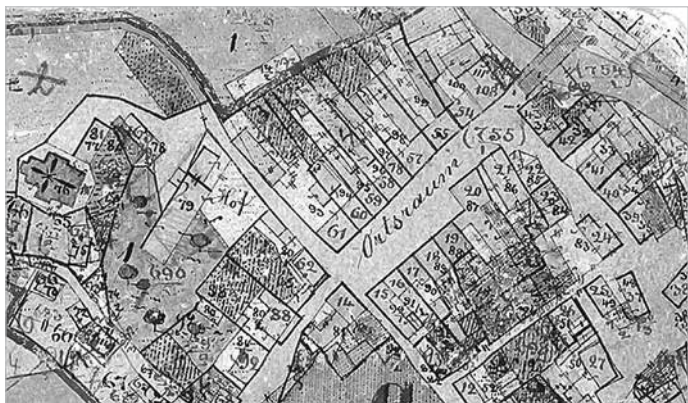
► izdelan na osnovi ljudskega štetja z dne 31. 12. 1910. IV. Štajersko. Dunaj: c. kr. Statistična centralna komisija, 1918, str. 141–143; Vorläufige Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910 in den im Reichsrat vertretenen Königreichen und Ländern. Brünn: k. k. Statistischen Zentralkommission, 1911, str. 27; Glej tudi: Vogeltnik, Prebivalstvo LR Slovenije: Prebivalstvo po naseljih v razdobju 1869–1953.

³⁵ SI_AS 177/C/R/C411/g/E01 in E02; SI AS 177/C/F/C411/s/PT.

³⁶ Schmutz, Historisch Topografisches Lexikon von Steyermark, III. Theil, str. 250, 251, 510, 511.

³⁷ SI_ŠAM, Status Animarum 1846–1852, 1869–1878, 1889–1915, 1916–1924.

van z močnejšo karminsko rdečo barvo, s katero so označevali pomembnejše upravne oziroma javne stavbe. Zunaj jedra je bila z močnejšo karminsko rdečo barvo obarvana cerkev sv. Mohorja in Fortunata št. 7 (Kirche) in št. 81 (Pharre – vemo, da je bila na tem mestu kaplanija). Vse omenjene stavbe so bile zidane, pročelja hiš v trgu so bila poudarjena z močnejšo črto. Za omenjenimi trškimi hišami so bile zemljiške parcele, ki so bile označene s številko rdeče barve. Travniske površine so bile obarvane svetlo zeleno, vrtovi pa s temnejšo zeleno barvo. Na teh zemljiščih so večinoma stala lesena gospodarska poslopja, obarvana z rumeno barvo in niso bila številčena. Lesene hiše zunaj trškega jedra, ki pa so bile obarvane rumeno, so bile številčene po zaporedju.³⁸

Slika 1: Šoštanj 1875 z vpisanimi hišnimi številkami³⁹

Upravne spremembe po letu 1848

Z letom 1848 je prišlo do zemljiške odveze. Tudi za občino je nastopilo novo obdobje, saj je bil leto kasneje izdan nov občinski zakon, po katerem so bile občine podrejene dr-

³⁸ ARS_SI, franciscejski kataster 1825 za Šoštanj, C206A03.

³⁹ Geodetska uprava Velenje, kataster Šoštanj/ZKN_2880/0959_0006.djvu (1875).

žavi in ne več gosposki. Občina Šoštanj je bila ustanovljena iz katastrskih občin Gaberke, Lokovica, Ravne, Družmirje in Šoštanj. Spadala je pod okrajno glavarstvo Slovenj Gradec, sodni okraj Šoštanj. Definitivni občinski zakon je bil sprejet 2. maja 1864. S tem zakonom je dobila občina pooblastila in dolžnosti do nadrejene oblasti.⁴⁰

Nekaj let kasneje, 25. septembra leta 1880, je postala Občina Šoštanj samostojna kot Občina trg Šoštanj in ločena od Občine Šoštanj okolica, v katero so spadale katastrske občine Družmirje, Ravne in Lokovica. Leta 1911 je trg Šoštanj dobil mestne pravice. Enajstega oktobra leta 1937 je prišlo do združitve Občine Šoštanj mesto in Občine Šoštanj okolica v enotno Občino Šoštanj.⁴¹

Slika 2: Franciscejski kataster 1825⁴²

⁴⁰ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 177.

⁴¹ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 177 in 260–263; Krajevni leksikon Dravske banovine, str. 552–557. Leta 1937 je občina Šoštanj okolica štela 2.327 prebivalcev, 409 hiš, 310 posesti, 170 koč in 9 najemnikov. Občina Topolšica je imela leta 1937, 2.752 prebivalcev, 441 hiš, 254 posesti, 110 koč, 37 najemnikov. Vanjo so spadale Bele Vode, Zavodnje, Šentvid, Skorno, Florjan in Topolšica.

⁴² ARS_SI, franciscejski kataster 1825 za Šoštanj, C206A03.

Za Šoštanj so značilna tri območja, ki kažejo različno poselitveno strukturo. Prvo je območje starega trškega jedra, kjer so bili v preteklosti naseljeni premožni tržani. Drugo je območje naselij Gorice in Metleče z mešano strukturo domov uslužbencev in delavcev. Tretje območje pa je vzhodno od starega jedra, kjer so med obrtniškim in kmečkim prebivalstvom nastali tudi delavski domovi.

Na sliki 2 je dobro viden vodni kanal, po katerem je voda iz Pake tekla do Brišnikove žage (hišna št. 44) in nazaj. Čez območje, imenovano Prode, je bila speljana pot z mostom. Ob koncu 19. stoletja je Franc Rajšter nad zavojem vodnega kanala zgradil hotel Avstrija in spremne objekte, ki jih je imenoval Vila Prode. Ob kanalu je nastalo perišče, ledenica itn.⁴³

Upravne funkcije trga in kasneje mesta Šoštanj so vse do 20. stoletja večinoma ostale na levem bregu reke Pake (sedež Občine Šoštanj mesto). Desni breg Pake je bil v lasti tržanov iz trga, kjer so kljub obrtni dejavnosti obdelovali tudi zemljo. Vse bolj pa je služil stanovanjski funkciji, rekreaciji in šolam. Upravni objekti zunaj jedra so bili sodišče, zgrajeno konec 19. stoletja, železniška postaja in avtobusna postaja s cestno obvoznico. Po 2. svetovni vojni se je poselitvena struktura spremenila. Največ sprememb v socialni strukturi je doživelo staro mestno jedro,⁴⁴ iz katerega se je moralo izseliti predvsem meščanstvo. Tako je nekaj hiš ostalo v zasebni lasti, spet druge pa so pripadle občini oziroma podjetjem, ki so v hišah uredila stanovanja za svoje delavce.

Trg Šoštanj je dobil možnost razvoja od srede 19. stoletja, s tem pa se je povečalo število prebivalstva in število hiš. Tako je bilo leta 1869 v Šoštanju 108 hiš in 642 prebivalcev, leta 1910 pa je bilo že 1257 prebivalcev in 195 hiš.⁴⁵ Stari aritmetični način številčenja hiš po katastrskih občinah ni več ustrezal času, saj je postal nepregleden in ni dajal možnosti

⁴³ MV, Zalar, Spomini na preteklo dobo, 1. zv., str. 82–83.

⁴⁴ ZVKD, OE Celje, Strokovne podlage za razglasitev kulturnih spomenikov v občini Šoštanj, 2005.

⁴⁵ Vogeltnik, Dolfe: Prebivalstvo LR Slovenije: Prebivalstvo po naseljih v razdobju 1869–1953. 1. knjiga, Ljubljana: RSS, 1961, tipkopis.

za potrebno krajevno orientacijo.⁴⁶ Povečanje cestnega in železniškega prometa in širitev mesta sta zahtevala od oblasti ureditev, vendar ob pregledu katastrov 1875 in 1905 sprememb v tej smeri ni najti.⁴⁷ V desetletjih pred 1. svetovno vojno je namreč še vedno veljala odločba o zemljiški davčni reformi iz leta 1869, ki sprememb v tem ni prinesla. Kot je že bilo zapisano, tudi ob podelitvi mestnih pravic leta 1911 ni prišlo do poimenovanja ulic. Sledila je 1. svetovna vojna in vzpostavitev nove državne tvorbe, Kraljevine SHS. Ob koncu vojne so originalne mapne liste za mariborsko, celjsko in ptujsko okrožje ostale v Gradcu in niso bile vrnjene. Do sprejetja novega enotnega zakona o neposrednih davkih leta 1929⁴⁸ je ostal v veljavi kataster iz leta 1869. Nov kataster je bil vzpostavljen leta 1940.⁴⁹

Ustanovitev nove države je dala pobudo za spremembe in novo usmeritev pri uličnem imenovanju v mestih, kot je Ljubljana. Odpravljeni so bili nekateri dinastični nazivi in uveljavljeni tisti, ki so ustrezali novim političnim razmeram. Vendar so tudi pri tem uveljavljali nova splošna načela (1923), po katerih naj bi se uveljavljala le ljubljanska in slovenska zgodovina (znanstveniki, umetniki in drugi kulturni delavci), stara imena pa se naj ne bi spreminjala itn.⁵⁰

Poglejmo, kako je bilo v Šoštanju. Virov, ki vsebujejo podatke o številčenju hiš, po 1. svetovni vojni, ni najti prav veliko. Natančno izdelan franciscejski kataster je bil v modificirani obliki v uporabi še dolgo v 20. stoletje. Spremembe so dodajali kar v karto, »dopolnjevanje pa ni potekalo najbolj

⁴⁶ Valenčič, Vlado; Traven, Rezka: Ljubljanske ulice, Izdano ob 35. obletnici osvoboditve Ljubljane, Ljubljana 1980, str. 10.

⁴⁷ Geodetska uprava Velenje, kataster Šoštanj/ZKN_2880/0959_0006.djvu (1875) in ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu (1905).

⁴⁸ Službene novine Kraljevine SHS, 14. 8. 1929, Zakon o zemljiškem katastru.

⁴⁹ Korošec: Naš prostor, str. 266.

⁵⁰ Valenčič, Traven: Ljubljanske ulice, str. 13.

usklajeno in enotno.«⁵¹

Primerjava sprememb v katastrih 1875,⁵² 1905⁵³ s seznami prebivalstva 1925–1931⁵⁴ in seznami zgradb po starih in novih številkah (1953)⁵⁵ dokazuje, da preštevilčenja hiš v Šoštanju ni bilo vse do leta 1930, ko je prišlo do poimenovanja ulic in trgov.⁵⁶ Novogradenj v trgu ni bilo in številčenje se ni spreminjalo, zgrajen je bil le nov železni most čez Pako. Med stavbami v trgu, ki jim sledimo skozi čas, je imela stavba Občine še vedno št. 19 (parcelna št. 88).

Prvo poimenovanje ulic in trgov leta 1930

Na začetku tridesetih let 20. stoletja, med veliko gospodarsko krizo, je prišlo sočasno ob izgradnji prvega javnega vodovoda do večje spremembe.⁵⁷ Mestna občina Šoštanj pod županom dr. Franom Mayerjem je 31. decembra 1930 izvedla poimenovanje 28 ulic in trgov (24 cest in poti ter 4 trgov), o čemer je poročal tudi šoštanjski kronist Franc Hribernik.⁵⁸ O poimenovanju ulic in trgov priča dokument *Seznam ulic v Šoštanju* v Zgodovinskem arhivu v Celju,⁵⁹

⁵¹ Golec: Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja kot vir za stavbno, gradbeno in urbanistično zgodovino slovenskega ozemlja, 383.

⁵² Geodetska uprava Velenje, Geodetski načrti Šoštanj/0959/ ZKN_2880/0959_2880_0006.djvu.

⁵³ Geodetska uprava Velenje, Geodetski načrti Šoštanj/0959/ ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu.

⁵⁴ ZAC SI, Občina Šoštanj, AŠ 3, mapa 1931, Seznam prebivalstva 1925–1931.

⁵⁵ ZAC SI, MLO Šoštanj, 01, 1953, Seznam zgradb po starih in novih hišnih številkah za naselje Bele vode, Družmirje, Preloge, Gaberke, Lokovica, Ravne, Skorno, Šoštanj, Topolšica, Zavodnja.

⁵⁶ Zasebna zbirka Szabo, Štefan: Šoštanj, ser. 104/4, 2. 12. 1931.

⁵⁷ Aplinc, Miran: Stanovati v Šoštanju. V: Šaleški razgledi, zv. 14., leto 2012, str. 12–13.

⁵⁸ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 79. Leta 1931 je Šoštanj dobil tudi 26 napisnih tabel za ulice, ceste in trge.

⁵⁹ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju. Prvič objavljeno v Aplinc: Stanovati v Šoštanju, str. 12–13.

vendar je slednji brez hišnih številok.⁶⁰ Podroben seznam je najti šele v dopisu Ljudskega odbora mestne občine Šoštanj o »preimenovanju in obeležbi ulic« iz leta 1953.⁶¹ V tabeli je naveden nov naziv in naziv, ki je veljal do takrat. Vendar je potrebno poudariti, da omenjeni seznam vsebuje »le« 23 ulic in 3 trge, skupaj 26. Pri tem je govora o Slomškovem trgu, ki naj bi imel eno hišno številko, Pobrežje⁶² pa je bilo območje na levi strani Pake, kjer je danes termoelektrarna.⁶³ Obe poimenovanji sta skozi čas izgubili pomen.

Poimenovanje ulic in trgov je morda danes Šoštanjčanom nekaj povsem samoumevnega, vendar predstavlja pomemben ukrep modernizacije za uspešno orientacijo v naselju, v katerem se je od prvotne numeracije stavbni fond precej povečal. Ob prebiranju seznama ulic in trgov se kar samo postavi vprašanje, kaj je bilo vodilo občinskih veljakov pri poimenovanjih.

Kot zanimivost navajamo načela, ki jih je postavil Odbor za ulična poimenovanja v Ljubljani leta 1876: »Vsaka ulica, trg in cesta, tudi če ima le eno hišo, mora imeti svoje ime. Imena se ne smejo ponavljati. Predvsem je treba ohraniti že razširjena in uporabljena imena. Nova imena naj bi dopustili pri ulicah in trgih, ki so brez nazivov, ali tedaj, ko že uporabljena imena niso lepa /.../, pa tudi takrat, kadar bi zaradi zgodovinsko pomembnih spominov na dogodke ali osebe želeli, da se njihova imena ovekovečijo v imenih ulic in trgov.«⁶⁴

Ni znano, ali so tudi v Šoštanju pri poimenovanju ulic in trgov ravnali po podobnih načelih, vsekakor pa so pri tem

⁶⁰ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 0060/027/00010, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju, 28. oktober 1930.

⁶¹ SI_ZAC, OLO Šoštanj, AŠ 89, 417/1-53, št. 18/3-53, Preimenovanje in obeležba ulic; SI_ZAC, OLO Šoštanj, AŠ 88, sig. 417, Preimenovanje ulic.

⁶² MV, Zalar, Spomini na preteklo dobo, 1. zv., str. 82–83.

⁶³ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, franciscejski kataster Šoštanj, 1825; Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 164.

⁶⁴ Valenčič, Traven: Ljubljanske ulice, str. 10.

upoštevali krajevne geografske značilnosti, stara poimenovanja, pomembne zgodovinske osebnosti in osebnosti iz kulture, ki jih navajamo v nadaljevanju.

V Šoštanju je bil med trgi najpomembnejši **Glavni trg (Hauptplatz)** s kipom Marije, ki je imel kot trško jedro to poimenovanje iz 19. stoletja. V arhivskem gradivu je najti poimenovanje **Kralja Petra trg**,⁶⁵ v spominu Šoštanjčanov pa je bil trg v dvajsetih letih poimenovan tudi kot **Aleksandrov trg**.⁶⁶ Leta 1930 je bil trg glede na seznam poimenovan v **Glavni trg**,⁶⁷ vendar zasledimo v stari zemljiški knjigi podatke, ki dokazuje, da je bil leta 1934 trg poimenovan **Kralja Petra trg**.⁶⁸ V trgu je bilo 14 hišnih števil, ki so ga – gledano od mostu iz spodnjega dela – obkrožale hiše, levo z neparnimi in desno s parnimi številkami: št. 1 (prej 43), št. 2 (tovarna, prej številki 54 in 108), št. 3 (prej 21), št. 4 (prej 55), št. 5 (prej 20), št. 6 (prej 54), št. 7 (stavba Občine, prej št. 19), št. 8 (prej 58), št. 9 (prej 18), št. 10 (prej 59), št. 11 (prej 17), št. 12 (prej 60), št. 13 (prej 16) in št. 14 (prej 14).⁶⁹ V spodnjem delu trga je bil čez Pako že speljan nov železni most.

⁶⁵ Zemljiška knjiga: Zgodovinski izpisek iz stare knjige, vl. št. 226, k. o. Šoštanj.

⁶⁶ Ustni vir: Vlado, Koje, 2016.

⁶⁷ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju.

⁶⁸ Zemljiška knjiga: Zgodovinski izpisek iz stare knjige, vl. št. 226 k. o. Šoštanj. 31. decembra 1930 je mestna občina Šoštanj po preimenacijskem načrtu uveljavila ulice in trge, hiša št. 19, mestna hiša, je poslej imela št. 7.

⁶⁹ ZAC_SI, MLO Šoštanj, 01, 1953, Seznam zgradb po hišnih številkah za naselje Bele vode, Družmirje, Preloge, Gaberke, Lokovica, Ravne, Skorno, Šoštanj, Topolšica, Zavodnja. V tem času je bilo v Družmirju 76 hišnih števil. Vas Gaberke je imela 60 hišnih števil, Ravne naselje 161 hišnih števil, Marovška graščina 1 hišno številko (Na vasi, Pristava, razvalina Forhtenek) in Lokovica 129 hišnih števil. št. 1 (prej 43), št. 2 (tovarna, prej številki 54 in 108), št. 3 (prej 21), št. 4 (prej 55), št. 5 (prej 20), št. 6 (prej 54), št. 7 (stavba Občine prej št. 19), št. 8 (prej 58), št. 9 (prej 18), št. 10 (prej 59), št. 11 (prej 17), št. 12 (prej 60), št. 13 (prej 16) in št. 14 (prej 14); Geodetska uprava Velenje, kataster Šoštanj/0959/ZKN_2880/0959_0006.djvu.

Zanimiv je tudi razvoj območja, ki je bilo leta 1930 poimenovano **Prešernov trg**, danes **Trg svobode**. Skozi 19. stoletje so bile, glede na franciscejski kataster, na tem območju parcele z gospodarskimi poslopi meščanskih hiš iz Glavnega trga št. 18, 19, 20 in 21.⁷⁰ Območje je bilo glede na stanje leta 1875 vsaj v spodnjem delu zamejeno s stavbo št. 24, ki pa je leta 1905 ni bilo več.⁷¹ S časom je izginila tudi pot na vzhodnem delu (glej sliko). S tem je bilo območje odprto, vendar zaraščeno z drevnino. Kasneje je prišlo do sprememb predvsem na zahodni strani kasnejšega trga proti Paki, kjer so bila dvorišča povsem odstranjena, zgrajeno je bilo tudi več hiš, medtem ko so bile drugod spremembe manjše. Ob poimenovanju ulic in trgov leta 1931 je imel **Prešernov trg** 13 hišnih števil. Trg je bil poimenovan po dr. Francetu Prešernu (1800–1849), največjem slovenskem pesniku, ki je bil poklicno pravnik. Bližnji **Vodnikov trg** je bil poimenovan po Valentinu Vodniku (1758–1819) in je imel 1931. leta ob poimenovanju ulic in trgov 7 hišnih števil.⁷²

V seznamu ulic in trgov je bil leta 1930 naveden tudi **Slomškov trg**, vendar njegov položaj ni z gotovostjo potrjen. Ena od možnosti je prostor pri Slomškovem domu (odprt 8. avgusta leta 1928) v bližini farne cerkve sv. Mihaela.⁷³ Po drugih informacijah pa naj bi bil Slomškov trg pri mestni cerkvi sv. Mohorja in Fortunata.⁷⁴

Nabor imen za poimenovanje ulic in poti je bil deloma povzet po lokalnih in geografskih značilnostih: Cerkevna pot, Grad, Grajska cesta, Na Goricah, Kolodvorska cesta, Metleče, Na Prodeh, Strma pot, Tovarniška pot in Tičnica.

⁷⁰ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, franciscejski kataster Šoštanj, 1825.

⁷¹ Geodetska uprava Velenje, Geodetski načrti Šoštanj/0959/ ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu.

⁷² SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju.

⁷³ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju; SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1928–1940.

⁷⁴ Ustni vir: Jože Delopst, Šoštanj, 2017; Ustni vir: Marija Žugelj, Celje, 2017.

Grajska cesta (11 hišnih številk) je vodila iz gornjega dela Glavnega trga proti **Gradu** (ena hišna številka). **Cerkvena pot** je bila pot od križišča Grajske ceste do mestne cerkve sv. Mohorja in Fortunata (8 hišnih številk). **Na Goricah** je od konca 19. stoletja nastajalo naselje novih hiš (6 hišnih številk). **Kolodvorska cesta** je bila poimenovana po železniškem kolodvoru, ki je bil zgrajen 1891. V bližini kolodvora je Franc Rajšter zgradil hotel Avstrija, občina in Turistično–olepševalno društvo pa so zasadili drevored, postavili klopce in poti za sprehajalce.⁷⁵ Do poimenovanja leta 1930 so bile ob cesti zgrajene štiri hiše. Hotel Avstrija je bil po 2. svetovni vojni nacionaliziran in poimenovan v Kajuhov dom. **Metleče** je naselje v bližini Šoštanja, ki je imelo 1931. leta 13 hišnih številk. Na območju, kjer sta danes kulturni dom in zdravstveni dom, je nastala ulica **Na prodeh**, ki je imela tri hišne številke. **Strma pot** je imela 6 hišnih številk. **Tovarniška pot** na desnem bregu Pake nasproti tovarne je imela štiri hišne številke. Na **Tičnici** je bilo 10 hišnih številk.

Slika 3:

*Strma pot 2
(danes Šlandrova pot)⁷⁶*

Za poimenovanje nekaterih ulic so bila uporabljena tudi imena znanih Slovencev iz kulture. Te ulice so bile: **Aškerčeva cesta**, **Cankarjeva cesta**, **Prešernov trg**, **Slomškov trg** in **Vodnikov trg**. **Aškerčeva cesta** je bila poimenovana po pesniku Antonu Aškercu (1856–1912), ki je kot ka-

⁷⁵ MV, Zalar, Spomini na preteklo dobo, 1. zv., str. 112–113; Žmavc, Janez: Otok Walcheren: Mladost v mojem Šoštanju. Slovenj Gradec – Šoštanj: Cerdonis in Zavod za kulturo, 2005, str. 22.

⁷⁶ Zasebna zbirka Vlada Kojca, Šoštanj.

plan služboval v Škalah pri Velenju v letih od 1894 do 1898. Aškerčeva cesta je imela 28 hišnih števil. **Cankarjeva cesta** je bila poimenovana po Ivanu Cankarju (1876–1918) in je imela 15 hišnih števil. **Kocenova cesta** je dobila ime po profesorju prirodoslovnih ved in znanem zemljepiscu Blažu Kocenu (1821–1871), ki je bil kaplan v Šoštanju od 1847 do 1849. Kocenova cesta je imela 9 hišnih števil. **Levstikova cesta** je bila poimenovana po pesniku, pisatelju, dramatik, kritiku in jezikoslovcu Franu Levstiku (1831–1887). Levstikova cesta je imela 10 hišnih števil. **Medvedova cesta** je bila poimenovana po teologu, pedagogu in publicistu dr. Antonu Medvedu (1862–1925), ki je kratek čas služboval tudi v Šoštanju.⁷⁷ Medvedova cesta je imela 11 hišnih števil.

Med Šoštanjčani je živelo v preteklosti nekaj pomembnih osebnosti, zato so, da bi poudarili njihov pomen, po njih poimenovali tudi nekatere ulice in poti. **Mussijeva pot** je bila poimenovana po Petru Mussiju (1799–1875), ki je v Šoštanju učiteljeval od 1822 do 1872.⁷⁸ Mussijeva pot je imela 3 hišne številke. **Miha Vošnjaka cesta** je bila poimenovana po šoštanjskem rojaku, poslancu, politiku in gospodarstveniku Mihaelu Vošnjaku (1837–1920), ki je bil med drugim zaslužen za izgradnjo železniške povezave Celje–Velenje 1891.⁷⁹ Cesta je imela dve hišni številki. **Dr. Josipa Vošnjaka cesta** je bila poimenovana po šoštanjskem rojaku, zdravniku, publicistu, poslancu in politiku Josipu Vošnjaku (1834–1911).⁸⁰ Cesta je imela 17 hišnih števil.

⁷⁷ Med julijem 1889 in oktobrom 1890 je bil kaplan v župniji sv. Mihaela v Družmirju pri Šoštanju. 1892 je doktoriral v Rimu in na Dunaju. Od 1894 je na mariborski gimnaziji deloval kot profesor. 1924 je postal papežev tajni častni komornik.

⁷⁸ V polnih 50 letih je dobil visoka odlikovanja in zahvale. Kot zaveden Slovenec je sodeloval tudi s Slomškom in napisal nekaj šolskih knjig, deloval je kot sadjar, čebelar in uvajal hranilništvo.

⁷⁹ Aplinc, Miran: Vošnjaki industrialci iz Šoštanja. Šoštanj, Zavoda za kulturo, 2005.

⁸⁰ Vošnjak, Josip: Spomini. Ljubljana: Slovenska matica, 1982; Aplinc: Vošnjaki – industrialci iz Šoštanja.

Po slovenskih pokrajinah so poimenovali Koroško cesto in Primorsko cesto. Ti poimenovanji sta bili vezani na tradicionalni prometni povezavi, ki sta vodili iz trga. **Koroška cesta** je vodila od mostu čez Pako, čez železniško progo mimo takratne nižje gimnazije (osnovna šola Karla Destovnika – Kajuha) proti Lajšam, čez prelaz Sleme proti Koroški. Koroška cesta je imela 30 hišnih števil. **Primorska cesta**, ki je imela 6 hišnih števil, je vodila iz gornjega dela glavnega trga proti soteski Penk naprej v Savinjsko dolino. Pomembnejše stavbe na Primorski cesti so bile: št. 1 (vogalna hiša), št. 2 (Vila Franz Woschnagg, kasneje zdravstveni dom) in industrijski vhod v TUŠ.

Po tujih politikih so poimenovali **Massarykovo cesto**,⁸¹ ki je imela 11 hišnih števil. **Nova ulica** je izražala zgolj novo stanje in je imela 4 hišne številke. **Sokolska cesta** je vodila od Sokolskega doma do Koroške ceste in je imela 11 hišnih števil.

Med 2. svetovno vojno

Takoj po prevratu je nemški okupator spreminjal zunanjo podobo dežele. Odstranili so slovenske napise in jih nadomestili z nemškimi.⁸² V Velenju je župan Tischler pripravil seznam krajev z dvojezičnim poimenovanjem, vendar napisi niso bili nikoli nameščeni.⁸³ Jutro (1941) prinaša novico o poimenovanju občin. Okrajni vodja je »prekrstil« nekatere občine v celjskem okraju. Šoštanj je bil poimenovan v Schönstein in der Steiermark, Šmartno ob Paki je bilo poimenovano v Packenstein. V občini Schönstein in der Steier-

⁸¹ Tomaš Garrigue Masaryk (1850–1937) je bil prvi predsednik Češkoslovaške od 1918 do 1935.

⁸² Straka, Manfred; Sattner, Wilhelm: Ortsverzeichnis zur Gemeindegrenzkarte von Untersteiermark, Miesstal Übermurgebiet. Gradivo za interno uporabo je vsebovalo nemška imena krajev, ki so bila v uporabi v habsburški monarhiji.

⁸³ Ževart, Milan: Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, Ljubljana 1977, str. 95.

mark so naselja dobila naslednja imena: Šoštanj – Schönstein, Družmirje – Schmersdorf, Gaberke – Gaberk, Lokovica – Lokowitzen, Ravne – Raune. V takratni občini Topolšica je Topolšica dobila ime Topolschitz, Bele vode – Weisswasser, Št. Florjan – St. Florian, Skorno pri Šoštanju – Skorno Schönstein, Šentvid – St. Veit, Zavodnje – Savodne.⁸⁴ Omenjene navedbe potrjuje tudi karta poštnega območja Šoštanj iz leta 1943.⁸⁵

Odstranjeni so bili vsi slovenski napisi z izjemo slovenskih napisov na pokopališčih, cerkvah, znamenjih, opozorilni napisi (železnica in križišča). Četrtega julija 1943 so dobili kraji v občini Šoštanj nova imena: Lokowitzen – Bergwiesen, Raune – Forchtenegg, St. Veit – Kärntnerthörl (prelaz proti Črni), St. Florian bei Schönstein – Katzenstein, Savodne – Schauenberg (zaradi lepega razgleda), Skorno Schönstein – Schorling, Topolschitz – Warmbad Schönstein. Z novim poimenovanjem je želel okupator izbrisati sledi slovenstva v krajevnih imenih. Dve poimenovanji so iskali v gradovih, termalnem vrelcu, poimenovanje Lokovice v Bergwiesen pa je bilo glede na lego neprimerno.⁸⁶

Po okupaciji leta 1941 so bile odstranjene rdeče jugoslovanske hišne tablice, ki so bile nadomeščene v zeleni štajerski barvi. Po ohranjenih hišnih številkah številčenje ni bilo spremenjeno. Podatkov o okupatorjevem poimenovanju ulic ni najti, vemo pa, da je bila uporabljena nemška oblika pisanja krajevnih imen.⁸⁷ Vendar ne prav v vseh primerih. Prebivalstvo je v kolektivnem spominu ohranilo spomin na Adolf Hitler Platz (Glavni trg)⁸⁸ in Mussi Gasse,⁸⁹ kar dokazujejo ohranjene hišne številke. Po generalu Lanžu naj

⁸⁴ Jutro, Iz Spodnje Štajerske. 8. oktober 1941, XIX, leto XXI, št. 236, str. 5.

⁸⁵ MUS, Fond TUŠ, AŠ1, m. 4, sig. 1, Plan des Postenbereiches Schönstein.

⁸⁶ Ževart: Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, str. 95–96.

⁸⁷ Ževart: Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, str. 95.

⁸⁸ Ustni vir: Edi Vučina, Šoštanj, 10. 1. 2017; Ustni vir: Danilo Čebul: 10. 1. 2017.

⁸⁹ Zasebna zbirka Vlada Kojca, Šoštanj.

bi bil poimenovan glavni trg v Šoštanju.⁹⁰ Vodnikov trg v Šoštanju je bil poimenovan po viceadmiralu Wilhelmu von Tegetthoffu (1827–1871).⁹¹ Poimenovanje po Horstu Weeslu navajamo zaradi morebitnega evidentiranja v prihodnosti. Prešernov trg pa naj bi bil preimenovan v Helden Platz (trg herojev),⁹² Tičnica pa kot Mozartgasse,⁹³ Aškerčeva cesta je bila Kernstock Strasse,⁹⁴ pred vojno poimenovana Cerkvena pot je bila preimenovana v Kirchengasse.⁹⁵ Te navedbe bo potrebno v prihodnosti še potrditi.

Za primer poimenovanja hišnih ulic skozi čas je predstavljena hišna številka 71. Po prvem številčenju, opisanem v franciscejskem katastru, se je številka 71 obdržala vse do leta 1930, ko je bila poimenovana kot Mussijeva pot. Med okupacijo se je poimenovanje obdržalo v nemški obliki, po poimenovanju leta 1953 pa je hiša dobila novo hišno številko 1 na Gregorčičevi cesti.

Kot naslednji primer poimenovanja ulic skozi čas je predstavljena hišna številka 10. Po prvem številčenju, opisanem v franciscejskem katastru, se je številka 10 obdržala vse do 1930., ko je bila poimenovana kot Levstikova cesta 4. Med okupacijo je bila poimenovana kot Rosegger Gasse 4.⁹⁶ Leta 1953 pa je dobila hišno številko 2 na Levstikovi cesti.

⁹⁰ Ževart.: Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, str. 76.

⁹¹ Ustni vir: Danilo Čebul, Šoštanj, 2017. Čebulovo trditev potrjuje uradni dopis finančnega urada, ki ga hrani vir.

⁹² Ustni vir: Danilo Čebul, Šoštanj, 2016. Čebul trditev dokazuje s pismi svojega starega očeta, ki jih je pošiljal iz koncentracijskega taborišča Dachau na naslov njegove sestre pri Tržanu v Šoštanju.

⁹³ Ustni vir: Danilo Čebul, 2017.

⁹⁴ Ustni vir: Jožica Žnidar, Fanika Tot, 2016. Podatke hrani Danilo Čebul, Šoštanj.

⁹⁵ Ustni vir: Danilo Čebul, 2017.

⁹⁶ Peter Rosegger (1843–1918) je bil Avstrijski pisatelj in pesnik, nominiran za Nobelovo nagrado.

Slika 4: Hišne tablice skozi čas⁹⁷

*Slika 5:
Hišne tablice skozi čas⁹⁸*

Slika 6: Hišne tablice skozi čas, Glavni trg⁹⁹

⁹⁷ Zasebna zbirka Vlada Kojca, Šoštanj.

⁹⁸ Zasebna zbirka Boštjana Vrhovnika, Šoštanj.

⁹⁹ Zasebna zbirka Edija Vučine, Šoštanj.

Preimenovanje ulic in trgov leta 1953

Po spremembi državne strukture in družbenega sistema po 2. svetovni vojni je prišlo tudi do sprememb v poimenovanja ulic, ki so potekale v skladu z zakonom o imenih naselij in označevanju trgov, ulic in hiš iz leta 1948.¹⁰⁰ Zakon je med drugim določal, da se za imena ulic in trgov lahko uporabijo imena znamenitih oseb, dogodkov, datumov, zemljepisna, zgodovinska imena itn. »Ne smejo pa se uporabiti imena oseb in dogodkov, ki niso bili v skladu s trenutno družbeno in narodnostno stvarnostjo. Preimenovanje naj poteka tako, da ne bo okrnjena zgodovinska kontinuiteta, da pa mora v novih imenih ulic in trgov dobiti svoj odsev tudi NOB.«¹⁰¹

Leta 1953 v dopisu Ljudskega odbora mestne občine Šoštanj o »preimenovanju in obeležbi ulic« najdemo podroben seznam ulic in trgov.¹⁰² V dopisu je podrobno navedeno, da so uvedene spremembe v skladu z zakonom¹⁰³ in sklepom MLO Šoštanj z dne 1. junija 1948 in odlokom OLO Mozirje z dne 27. januarja 1948.¹⁰⁴ Z novimi imeni, ki so spominjala na NOB, revolucijo ter na za osvoboditev zaslužne osebe, so bili spremenjeni predvsem nazivi, ki niso več ustrezali novi družbeni stvarnosti. Nove napisne table so bile nameščene na vsakem vhodu v ulico, cesto, trg ali naselje. Nove hišne tablice so prejeli tudi hišni lastniki po novem zaporedju hišnih števil.¹⁰⁵ Stare tablice iz Kraljevine Jugoslavije so bile rdeče barve z belim napisom, imele pa so modro-belo obrobo. Nove tablice so ohranjale rdečo barvo z belim napisom in belo obrobo.

¹⁰⁰ Zakon iz 23. februarja 1948.

¹⁰¹ Valenčič, Traven: Ljubljanske ulice, str. 16.

¹⁰² ZAC_SI, OLO Šoštanj, fl, 1953.

¹⁰³ Zakon o ljudskih odborih, čl. 12 in 50; Uradni list LRS št. 10/48, Zakon o imenih naselij in označbi trgov, ulic in hiš; Uradni list LRS št. 24/136-52, Pravilnik o označevanju imen naselij, ulic in trgov ter označevanju hiš.

¹⁰⁴ ZAC_SI, OLO Šoštanj, fl, 1953.

¹⁰⁵ ZAC_SI, OLO Šoštanj, fl, 1953.

Glavni trg je po 2. svetovni vojni postal del splošnega ljudskega premoženja,¹⁰⁶ nato pa je bil leta 1953 poimenovan **Trg maršala Tita**, kasneje, v 80. letih, pa je bil poimenovan v **Trg bratov Mravljakov**, kar je ostalo nespremenjeno tudi po osamosvojitvi Slovenije 1991. Trg je bil poimenovan po bratih Mravljak iz Šoštanja.¹⁰⁷

Danes ima Trg bratov Mravljakov zaradi preštevilčenja 16 hišnih števil. Občinska stavba št. 9 (prej št. 7), ki ji sledimo skozi čas, je imela to vlogo vse do petdesetih let (1955), ko je bil sedež občine prestavljen v novo stavbo (hišna št. 12), ki je nastala v zgornjem delu Trga svobode. Stavba stare občinske stavbe (hišna št. 9) na Trgu bratov Mravljakov je bila leta 1985 po odloku o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Velenje razglašena za kulturni oziroma zgodovinski spomenik. Leta 1974 je Društvo upokojencev Šoštanj postalo imetnik pravice uporabe nekdanje občinske stavbe št. 9.¹⁰⁸ Marijin kip, postavljen sredi trga leta 1892, je zaznamoval njegovo podobo vse do leta 1952, ko je bil po 60 letih odstranjen. Po 38 letih (1990) je bil kip ponovno postavljen v trg, vendar z orientacijo proti severozahodu.¹⁰⁹

Na **Prešernovem trgu** je prišlo po 2. svetovni vojni do večjih sprememb, porušenih je bilo več manjših hiš (št. 15, 13, 12) in gospodarskih poslopij v zgornjem zahodnem delu, kjer je bila 1955 zgrajena nova stavba občine in razširjena Aškerčeva cesta.¹¹⁰ Leta 1953 je bil dotedanji Prešernov trg poimenovan v **Trg svobode**, v katerem je bilo 10 hišnih števil. Po preureditvi trga je bil vanj postavljen spomenik

¹⁰⁶ Zemljiška knjiga: Zgodovinski izpisek iz stare knjige, vl. št. 226 k. o. Šoštanj, Vložek 28. marec 1950.

¹⁰⁷ Dr. Dušan (1914–1943) in Božo Mravljak (1917–1942). Dušan je bil zdravnik, partizan in je padel 1943 v Pohorskem bataljonu. Brat Božo je bil predvojni član KPS, partizan in je bil ustreljen kot talec leta 1942.

¹⁰⁸ Zemljiška knjiga: Zgodovinski izpisek iz ročne knjige, vl. št. 526, k. o. Šoštanj.

¹⁰⁹ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 2, m. 1925, Splošne zadeve.

¹¹⁰ Stavba občine je bila zgrajena 1955.

padlim borcem in žrtvam okupatorjevega nasilja iz Šoštanja in okolice med 2. svetovno vojno.¹¹¹ Spomenik je bil sprva izveden v belem marmorju, po preureditvi pa v črnem marmorju. Pomembnejše stavbe na trgu so: Dom sindikatov, stavba občine (1955),¹¹² stavba Konzumnega društva za Slovenijo,¹¹³ zgrajena 1925 (kasneje Kovinotehna), ki je bila porušena leta 2009. V spodnjem delu trga je bila leta 1969 zgrajena betonsko opečna stavba trgovine Merx na mestu prvega gasilskega doma Prostovoljnega gasilskega društva Šoštanj (prej Freiwillige Feuerwehr Schönstein, ustanovljeno 1879), ki je dobilo novo stavbo pri novem mostu proti TEŠ.

Vodnikov trg je bil leta 1953 poimenovan v **Prešernov trg**, ki je imel 10 hišnih številk, kar se je obdržalo vse do današnjega časa. V 80. letih je bilo porušenih več hiš, ki so jih nadomestile visoke stanovanjske stavbe – bloki, ki s svojo pojavo kazijo mestno jedro in omejujejo mestno veduto. Vodnikovo ime pa se je v Šoštanju vendarle ohranilo kot **Vodnikova cesta** (prej Mihaela Vošnjaka cesta) z eno hišno številko. Cesta povezuje Tekavčevo cesto in cesto Matije Gubca. Leta 2013 je imela Vodnikova cesta 3 hišne številke.

Pri poimenovanju ulic in trgov leta 1953 je bil deloma ohranjen nabor geografskih imen, kot so **Koroška cesta**, **Goriška cesta** (prej Medvedova), **Metleče**, **Primorska cesta**, **Korotanska cesta**, ki je bila kasneje poimenovana v **Tekavčevo cesto**, in **Tovarniška cesta** ter **Nova cesta**, ki sta obdržali svoje poimenovanje vse do danes. Za poimenovanje so bila uporabljena tudi imena znanih Slovencev v kulturi. Taki primeri so **Aškerčeva cesta**, **Cankarjeva cesta**, **Levstikova cesta**, ki so obdržale poimenovanje. Novo poimenovanje pa so predstavljale **Gregorčičeva cesta**, **Prešernov trg**, **Vodni-**

¹¹¹ Osrednji spomenik, na katerem so imena 249 padlih borcev in žrtev okupatorjevega nasilja iz Šoštanja, Družmirja, Gaberk, Raven, Topolšice, Belih Vod, Florjana in Lokovice. Spomenik je projektiral ing. Zdenko Didek, izdelal pa akademski kipar Božo Pengov.

¹¹² Kljajič, Damijan: Velenje po letu 1945. V: Velenje: Razprave o zgodovini mesta in okolice, Velenje 1999, str. 365.

¹¹³ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 2, m. 1925, Splošne zadeve.

kova cesta. Gregorčičeva cesta (prej Mussijeva pot) je bila poimenovana po duhovniku in pesniku Simonu Gregorčiču (1844–1906). Danes ima ulica dve hišni številki.

Po pripadnikih partizanskega gibanja, ki niso bili iz Šoštanja, so bile poimenovane Heroja Rozmana naselje, Ulica Lole Ribarja, Heroja Gašperja cesta, Heroja Tomšiča naselje, Šlandrova pot in Heroja Šercerja naselje. **Heroja Rozmana naselje** (prej Gorice) je bilo poimenovano po španskem borcu, partizanu, generalu in narodnem heroju Francu Rozmanu – Stanetu (1912–1944). Cesta vodi od križišča pri Plamenici proti Goricam mimo Ježovnika. **Ulica Lole Ribarja** (prej Kolodvorska cesta) je bila poimenovana po politiku, komunistu in narodnem heroju Ivu Loli Ribarju (1916–1943). Ulica je segala od križišča pri Kajuhovem domu do reke Pake, na kateri je bil na začetku 50. let zgrajen most, zato je bila ulica podaljšana vse do Termoelektrarne Šoštanj. Ulica ima danes 11 hišnih številk. **Heroja Gašperja cesta** (prej Masarykova) vodi od križišča Koroške ceste do Metleč proti Topolšici in ima 17 hišnih številk. **Heroja Tomšiča naselje** (prej Prode), ki je imelo leta 1953 tri hišne številke, je bilo poimenovano po Tonetu Tomšiču – Gašparju (1910–1942). Danes tega poimenovanja v Šoštanju ne najdemo več. Ob izgradnji kulturnega doma (1974) z glasbeno šolo in zdravstvenega doma z lekarno leta 1960 je na tem območju nastal nov **Lampretov trg**, ki ima danes 4 hišne številke. Trg je dobil ime po šoštanjskem rojaku, duhovniku Jožetu Lampretu (1903–1969). Del tega območja, nekdanje imenovano Sejmišče, je bil tudi znani šoštanjski bazen (cesta Lole Ribarja), zgrajen leta 1964. Zaradi dotrajanosti in novih gospodarskih namenov ga je leta 2009 nadomestil nakupovalni center. Šlandrova pot (prej Strma pot) je bila poimenovana po Slavku Šlandru – Alešu (1909–1941), predvojnem članu KPJ, ki so ga leta 1941 kot talca ustrelili v Mariboru. Danes ima Šlandrova pot 8 hišnih številk. **Heroja Šercerja naselje** (prej Tičnica) je bilo poimenovano po Ljubu Šercerju (1915–1941). Poimenovanje je bilo spremenjeno in danes ima **Cesta Ljuba Šercerja** 9 hišnih številk.

Cerkvena pot je bila poimenovana v **Partizansko pot** in Grajska cesta v **Cesto talcev**. Ob Cesti talcev stoji spomenik talcem, ki so bili ustreljeni po napadu na Šoštanj 10. oktobra 1941. Cesta vodi od gornjega dela Trga bratov Mravljakov proti Lokovici, mimo Graščine do Križnika. Cesta talcev ima danes 25 hišnih števil. **Kajuhova cesta** (prej dr. Josipa Vošnjaka cesta) je bila poimenovana po šoštanjskem rojaku, pesniku in partizanu Karlu Destovniku – Kajuhu (1922–1944). Kajuhova cesta ima danes 29 hišnih števil. **Matija Gubca cesta** (prej Kocenova cesta) je bila poimenovana po voditelju kmečkih uporov Matiji Gubcu. Cesta vodi od Plamenice (bivša Strojnikova žaga) do Koroške ceste. Kasneje preimenovana v Cesto Matije Gubca ima danes 14 hišnih števil.

Po slovenskih pokrajinah so bile leta 1953 poimenovane tri ceste. **Koroška cesta** je speljana proti severu čez prelaz Šentvid v Črno na Koroškem. Koroška cesta ima danes 56 hišnih števil. **Primorska cesta**, ki pelje proti zahodu skozi sotesko Penk v Savinjsko dolino, ima danes 23 hišnih števil. Obe cesti sta obdržali staro poimenovanje. **Korotanska cesta** (prej Sokolska cesta) je bila poimenovana po Korotanu. Nekaj let kasneje je prišlo do novega poimenovanja v **Tekavčevo cesto**. Poimenovana je bila po družini Tekavc: Jože, Jožefa, Marica, Jože – Pumi, ki so padli kot partizanski borci leta 1942 in 1943. Družina Tekavc je živela na Tekavčevi cesti, ki ima danes 17 hišnih števil.

Danes je poimenovanje ulic in trgov z nekaj manjšimi spremembami praktično enako kot leta 1953. Spremembe so opazne kot jezikovno drugačen zapis: Ulica Lole Ribarja v Cesta Lole Ribarja, Matije Gubca cesta v Cesta Matije Gubca, Heroja Gašperja cesta v Cesta heroja Gašperja. Dve naselji sta bili spremenjeni v cesti: Heroja Rozmana naselje v Cesta heroja Rozmana, Heroja Šercerja naselje v Cesta heroja Šercerja. Povsem je bilo spremenjeno poimenovanje Trg maršala Tita v Trg bratov Mravljakov, Heroja Tomšiča naselje v Trg Jožeta Lampreta, Korotanska pa je bila spremenjena v Tekavčevo cesto. Obrežje je bilo nekdanje območje, kjer je

danes Termoelektrarna Šoštanj, ki pa je po izgradnji mostu čez Pako dobila na podaljšani ulici Lole Ribarja hišno št. 18 (nekaj hiš je bilo do danes odstranjenih). Z Goric je bilo od srede 80. let prejšnjega stoletja (1975) zaradi intenzivnega delovanja (tedaj) Rudnika lignita Velenje odstranjeno večje število hiš, farna cerkev sv. Mihaela, župnišče, kaplanija in kulturni dom (prej Slomškov dom). Nova ulica danes nima več hišnih števil. Zmanjšalo se je tudi število hiš na Cankarjevi cesti.

	Poimenovanje leta 1930		Poimenovanje leta 1953	Poimenovanje 2013	
	Ulica/trg	Št. hiš	Ulica / trg	Ulica / trg	Št. hiš
1	Aškerčeva cesta	28	Aškerčeva cesta	Aškerčeva cesta	32
2	Cankarjeva cesta	15	Cankarjeva cesta	Cankarjeva cesta	25
3	Cerkvena pot	8	Partizanska pot	Partizanska pot	16
4	Grajska cesta	11	Cesta talcev	Cesta talcev	25
5	Na Goricah	6	Heroja Rozmana naselje	Cesta heroja Rozmana	6
6	Grad	1	-	-	-
7	Kolodvorska cesta	4	Ulica Lole Ribarja	Cesta Lole Ribarja	11
8	Koroška cesta	30	Koroška cesta	Koroška cesta	56
9	Kocenova cesta	9	Matije Gubca cesta	Cesta Matije Gubca	14
10	Kralja Petra trg / Glavni trg	14	Trg maršala Tita	Trg bratov Mravljakov	16
11	Levstikova cesta	10	Levstikova cesta	Levstikova cesta	18
12	Massarykova cesta	11	Heroja Gašperja cesta	Cesta heroja Gašperja	17
13	Medvedova cesta	11	Goriška cesta	Goriška cesta	9
14	Musijeva pot	3	Gregorčičeva cesta	Gregorčičeva cesta	2
15	Metleče naselje	13	Metleče	Metleče	79*
16	Nova ulica	4	Nova ulica	-	-

17	Na Prodeh	3	Heroja Tomšiča naselje	Trg Jožeta Lampreta	4
18	Primorska cesta	6	Primorska cesta	Primorska cesta	23
19	Prešernov trg	13	Trg svobode	Trg svobode	10
20	Sokolska cesta	11	Korotanska / Tekavčeva	Tekavčeva cesta	17
21	Strma pot, naselje	6	Šlandrova pot	Šlandrova pot	8
22	Vodnikov trg / ul.	7	Prešernov trg	Prešernov trg	10
23	Miha Vošnjaka cesta	2	Vodnikova cesta	Vodnikova cesta	3
24	dr. Josipa Vošnjaka cesta	17	Kajuhova cesta	Kajuhova cesta	29
25	Tovarniška pot	4	Tovarniška pot	Tovarniška pot	14
26	Tičnica	10	Heroja Šercerja naselje	Cesta heroja Šercerja	9
27	Slomškov trg	1	-	-	-
28	Obrežje	-	-	-	-
	SKUPAJ	258			453

Tabela: Ulice in število hiš v Šoštanju v letih 1931, 1953 in 2013¹¹⁴

Sklepno razmišljanje

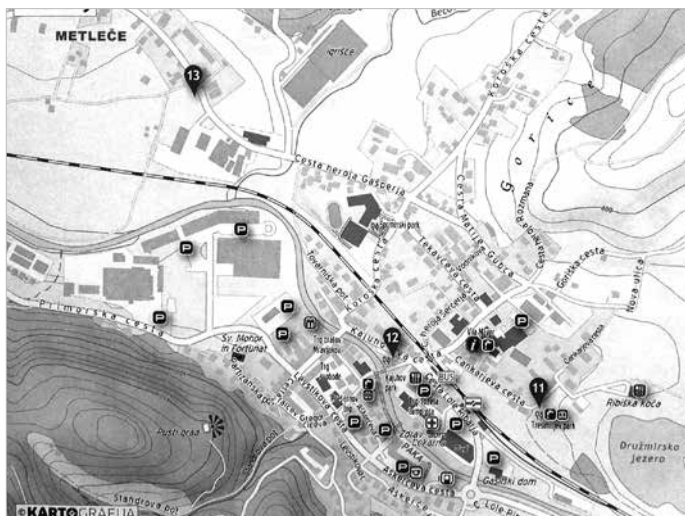
Značaj mesta zaznavamo tudi po njegovih ulicah in trgih, parkih in poteh, vodnih in zelenih površinah. Življenjski vsakdan Šoštanjčanov je bil skozi čas moderniziran tudi z morda manj opaznimi, pa vendarle potrebnimi hišnimi številkami. Z industrializacijo se je močno povečalo število hiš, povečalo se je tudi število prebivalstva. Od prvega številskega hišnega, ki se je obdržalo vse do začetka tridesetih let 20. stoletja, je mesto dobilo ulice in trge, poti in v kasnejši dobi

¹¹⁴ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju; SI_ZAC, OLO Šoštanj, AŠ 89, sign. 417, Preimenovanje ulic v Šoštanju 1953; SI_ZAC, Občina Šoštanj, Poimenovanje ulic 2013. V višjem skupnem številu hiš so upoštevane tudi nekatere hiše zunaj mesta.

* Podatek je iz 2016, vir: Občina Šoštanj, urad za okolje in prostor.

tudi manjši park. Modernizacija je bila zaustavljena že med 2. svetovno vojno, po vojni pa v intenzivnem industrijskem razvoju vzhodnega dela Šaleške doline.

Ob prvem poimenovanju ulic in trgov so bila uporabljena stara poimenovanja, osebnosti iz zgodovine in slovenske kulture itn. Med 2. svetovno vojno je nemški okupator v skladu z raznarodovalnimi nameni močno posegel na to območje. Preimenovana ali ponemčena so bila vsa imena ulic in trgov. Kasnejša povojna poimenovanja so sledila novi družbeni stvarnosti, uporabljena so bila imena iz NOB. Če primerjamo sezname ulic in števila hišnih števil skozi čas, ugotovimo, da se od prvega poimenovanja leta 1930 število ulic ni povečalo, po drugi strani pa se je število hišnih števil na nekaterih območjih mesta po 2. svetovni vojni močno zmanjšalo. V zadnjem času se število novih hiš povečuje na nekaterih nepozidanih mestnih površinah, vendar je to manj opazno ob povečanju okoliških naselij. Ta pojav priča o zastoju širitve mesta v primerjavi z drugimi okolji, za kar je bilo v preteklosti več razlogov: pospešena industrializacija, izkoriščanje premoga in širitev območja ugreznine, spremembe državnih struktur in hkratno poimenovanje ulic in trgov, selitev sedeža občine itn. Vse to pa je imelo za posledico migracije: to je bil sprva proces dnevnih migracij do delovnega mesta, kasneje pa je prišlo do končne izselitve. Vendar je izseljevanje realno zajemalo veliko večje območje od obravnavanega v pričujoči razpravi. Gre za velik del Šoštanja, naselja Družmirje, Preloge, del Gaberk, ki so v občini Šoštanj doživela izjemno degradacijo okolja in končno izselitev prebivalstva. Obravnava tega širšega območja prav gotovo presega okvir te razprave in predstavlja izziv za prihodnost. Kljub negativnim trendom in stagnaciji pa v zadnjih desetletjih Šoštanj počasi vendarle dobiva podobo mesta, ki pa ga danes ne zaznamuje več usnjarstvo, ampak energetika in drugi gospodarski dejavniki Šaleške doline. Od osamosvojitve leta 1991 in vnovične ustanovitve Občine Šoštanj 1995 je zaradi nove družbene stvarnosti prišlo do novih pobud za poimenovanje ulic in trgov v Šoštanju, vendar pa iz različnih razlogov niso bile uresničene.

Slika 7: Šaleška dolina z okolico 2016¹¹⁶

¹¹⁶ Šaleška dolina z okolico, karta, Mestna občina Velenje in Občina Šoštanj za Turistično-informacijski center Velenje, 2016. www.kartografija.si